

Prof. Dr. Kamûran BEDÎRXAN

ELFEBEYA

KURDÎ

49 BED

Sîpan

BR.K.L.55

E L E F B E Y A

K U R D J

Çapxane *Sipar*

Pêşgotin

Ev Elifbaya Kurdî ji alî nviskar, hozan helbestvan, zane û welatparêzê Kurdê navdar Prof.Dr.Kamûran Alî Bedir-Xan de li sala 1938'de hatiye nvisandin û çapkirinê.

Tu kurdekî heta niha li wara zimannasiya Kurdî de wekî wî û birayê wî Celadet Bedir Xan xebatekî giranbiha nekiriye. Lê dîsa divêt em bi dilekî xemgîn bêjin ko, tu zanekî jî ji alî neteweyê xwe wekî wî ewka zû nehatiye bîrakirin !

Em jibo bîranînê, li sê sala mirina wî de yekemîn Elifbaya Kurdî bi tipên latîni çapdikin.

Em hêvîdarin ko ev Elifba bi Elifbaya Seydayê E.Bozarşan alîkariya hînbûna xwendina Kurdî bike.

Dibe ko di vê çapê de hin çewt û kêmansiyên me hebin. Em ji xwendewanên xwe yên delal hêvî dikin ko li me negrin.

Tipên destnîvis ên gir

A B C C D E E F G
H I I J K L M N O
P Q R S S T U U V
W X Y Z

Tipên destnîvis ên hûr

a b c c d e e f g h i i j k l
m n o p q r s s t u u v w x
y z

Tipên çapê yên gir

A B C Ç D E Ê F G H I Î J K L

M N O P Q R S Ş T Û U V W

X Y Z

Tipên çapê yên hûr

a b c ç d e ê f g h i î j k l m n

o p q r s ş t u û v w y z

o O

elo elo

O O O O
O O O O
ol elo elo lo

1 1 o o O O **OO**

a **A**

dar

a a a a
a o a o a
ar ra dar

2 2 2 aa AA **AA**

ê Ê

ç ê lek

ê a o ê a o
êl lê zarok çêlek roj

333 éé E E E

d D

du zaro
dê da dê da da do
dê da da dê da dê dê

444 dd D D D D

î

masî

î î î î

î ê o a ê î a o

în kanî rovî rê

5 5 5 ii T T

î

dibistan

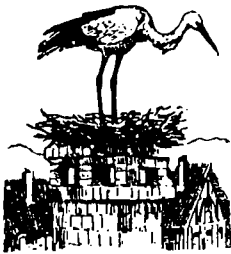
î î î î

î d a ê o i i

inkar nizane dibe min no

6 6 6 iii T T

e E

e e e

î i e ê d a o e
hesp ez deranîn

leg leg

77 ee EE E

l L

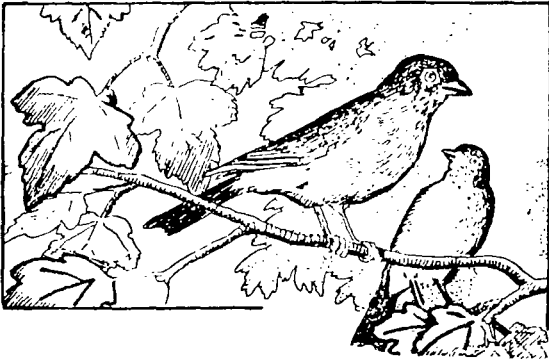
lo lo lo

e-lo e-lo

lê lê dè da da

dê di de lo lo dè di

ll LL LL

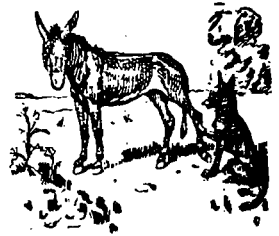
u U

ç û k û û û
û ê e î i o a û
dû da de dido lolo da de
dê dada dû dilo ûr rû çûk

999 û û U U UU

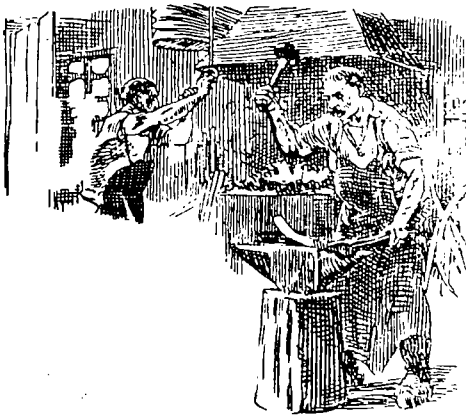
u U

u u u
u û i i e é o a

du du dê ker û gur
lê lê di de lo dû dido

10 10 da de da da lo lo

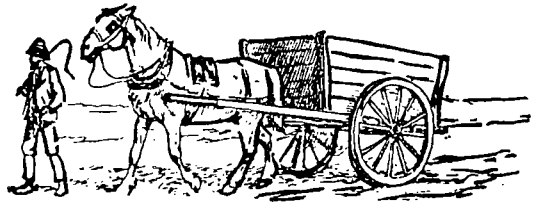
b B

b a b o

d i b o b i b e
 b a b o d a d e
 d a d ê d a b i
 ç i l o B a

11 *b b B B* **B B**

m M

e r e b e m a m o
 m a m ê m e. m a m o b ê. m a m o d i.
 l ê b i d e m a m ê m e d a d e d i l o m a m o

12 *m m M M* **M M**

n N

na ne nî ne
mamo nî ne

na ne nanê me nî ne
Mamodî. Nonabe. lêbide

13 *n n N N* N N

z Z

Memo nizane.
bizina mine

memozûzûdide

MemûZin

Memo dizane. Zizêdada. Meme.

14 *z z za za de Z Z*

r R

remo Remo
 rabe rebene
 bizin duzaro
 bizine zaro
 zarone mezine
 mere mamodí
 dêdide. rabû
 mamorabe.
 Memo remo
 lobizin e. elo

remo û bizin çêlek e. zarone
 leglege. Mem û Zîn e. kanîne Mamo
 neda. mamodí. reben e bûbû Mamo
 nedí mamêmedida dide lêbide dû
 Memozozane ro rû bîne.

15 *r rabe da de R R RR*

k K

ke ç a m i n e
k a n î d a n î a n î d i k e n e k e d i
ke ç a m i n e k ê d a . k î d i d e .
m a m o b i z i n a m e n î n e . d a d ê d i z a n e

16 k kani nabe K

ç Ç

Ç a k e ç a l e
ç e m e ç a r e d i d o
ç i n a r e d a r e

Ç i d i d e . k e ç è m e n e Ç i y a ç i m a d a

17 çake dide bibe here

r R

remo Remo
 rabe rebene
 bizin duzaro
 bizine zaro
 zarone mezine
 mere mamodî
 dêdide. rabû
 mamorane.
 Memo remo
 lobizine. elo

remo û bizin çêlek e. zarone
 leglege. Mem û Zîn e. kanîne Mamo
 neda. mamodî. rebene bûbû Mamo
 nedî mamêmedida dide lêbide dû
 Memozozane ro rû bîne.

15 *r rabe da de RR RR*

k K

ke ç a m i n e
k a n i d a n i a n i d i k e n e k e d i
ke ç a m i n e k e d a . k i d i d e .
m a m o b i z i n a m e n i n e . d a d e d i z a n e

16 k kani nabe K

ç Ç

ç a k e ç a l e
ç e m e ç a r e d i d o
ç i n a r e d a r e

Ç i d i d e . k e ç e m e n e Ç i y a ç i m a d a

17 çake dide bibe here

h H

b i h a r e
 d u z a r o n e
 h i n a r i k e
 l o l o k a n í n e
 l ê l ê d ê d î
 b i h a r e N e d a
 K a n í m e z i n e

b i h a r e z a r o k e.

B i h a r e M e m o l o l o E - l o
 l e g l e g e . e - l o e - l o d ê d i d e l o l o L o
 B i h a r e h i n a r e b i z i n a m i n e . Z î n e .
 ç ê l e k e A d a r e d a r e B i d e h e r e
 h o l î B ê m ê d ê B ê Z a M ê R û D ê
 d i b û k e n î z î n e r ê d û r e r o j î b ê
 n e m e z i n e z a r o n e h ê d î r a z e h ê
 R e m o N o E r ê M e m Z î n H ê d î H ê

18 h h hevale dikare H

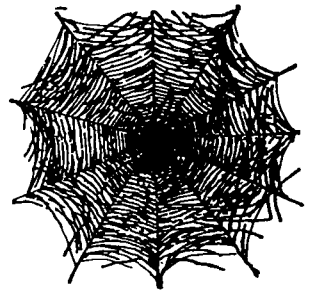

f F y Y

mamê Feremêze mêtewe ye yame ye. Fener e mala mamêferemêze. mala mamê memezine. li dora me de ne. fêki ye. ne fêki ye. Dibine ko mame feremêze. ya me ye. Ne ya me ye. Mamê feremêze, nizane ko yame ye.

19 ff yy F Y F Y

v V V

navê min e. bavê min e. Vala ye. ne vala ye. tevnika pîrê havin e. avi ne. mala me ye. mamê me dinêre. fêki nine. rabe. yado û feremêz. Havi ne. Feremêze. navê min e. mamô ranebû. Kalo. Elo. Elo-elo. dê dibine havin e. nabe lo here. mamê me

20 bavo vala ye v V V

Tifing e. tifinga min e. belê mamô tifinga
 min e. tifinga min mezin e. tifinga te mezin e.
 lûla tifingê. nanê me nine. Mala me mezin e.
 Zin û Feremêz. havin e. ga ye. çêlek e. bizin e.
 du zaro ne. Mêwe nine. nanê me heye. giran e.
 belê bavê min e. Hevalê

me ye. Temo hevalê
 te ye. iro mêwe nine lê
 nanê me heye. Vê re
 here.

Lûla tifingê dirêj e. Em nig û kevanê tifingê
 dibinin. iro. ronî ye. di mala me de du
 zaro hene. Keça me ye.

lo tifing e; giran e.

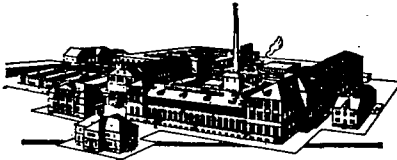
21 *tt gg G G T G*

C c

ci va te. ci ni ne. cot ka re. ka rx a ne.
 ci ni no ke. ce me da ni. co ne ga cot ka re
 cûzane. Mamê remo cotkare. Zeviya mamê Remo mezine û
 du gayê mamê Remo hene. Îro dinya germ e. niho havîn e.
 çêleka remo mezine. dido û çar dikin çend? Navê min Temo ye
 Tifinga min mezin e. barê me giran e

22 cot no nav C C

Q q

fe bri qe qe le ma me ni ne. Şa ri stan.
 fe bri qe ye. a va gundê me qe ri si ye. da dê ez
 qe ri si me. ni vî na me ni ne. ma mo li cem me ye. da dê li nik
 me ye. ro vî ban kir guri ba bo. Mamê Remo cotkar e?

Belê mamê Remo cotkare.

23 qe lem a min q Q

W W

Si w a r e k siwari lê ez îro bi siwari çûm
lê bilinga vegeyiam. Temo were. Emo were. Temo tê. Bavê
me îro nayê. Ba îro germ e. warê me di biharê de zozanê
Herekolê ye ez navê wan dizanim, çiko ez bîrewer im.

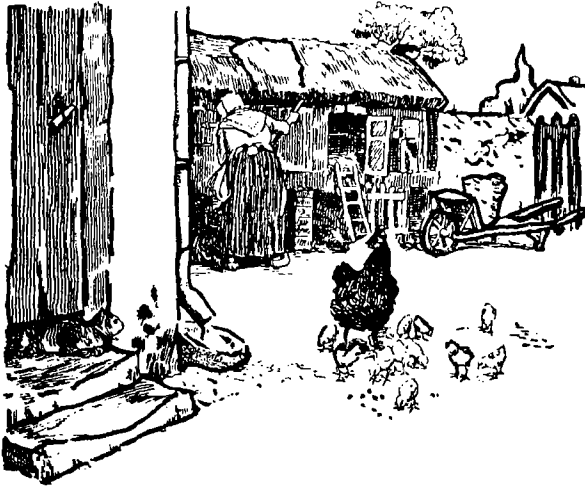
24 were memo ww W W

j J

yado, ne bajar e gund e. ne havin e payîz e. roj e. ronahi ye.
Ez navê wan dizanim ji bîr ko ez bîrewer im. jijo heywanekî kiçik e.
Rêya bajêr fireh e lê rêya gundê me teng e. yek. yado. emer.

25 jijo roj sev dû j J J

S S

ser siwar sînem şa şor şivan şeş şorbe sêv sêw sing
Siwar Siwar Sê Sisê Siwarek Sih Şeş Şev Şivan Şargeh

Dêya Sînem û Rewşenê

Dêya Sînem û Rewşenê dilovan e. Herwekî **hûn** di vê wênyê de dibînin her guhdara karê malê ye. Kurk û çîçikên wê, li nava hewşê de hûrik dibjêrin û kitik jî li ber wan veketiye. Li devê derî de girgirokek biçik heye, hundurê wê de tereke dagirtî heye.

26 s s sar sor ser S S

Sinem Rabûn Baran

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

P p

Payiz e. perçe penîr pîvaz pîrç poz pere perişan pêlav
 payiz e. Ba hêdî-hêdî sar dibe. Pelên daran weşiyane. Dema
 ba û baranê ye. Ezman tîjî ewrên reş e. Gundî zadên
 xwe dikin çalan. Dema dibistanê ye. Zaro di dibistanê de ne.

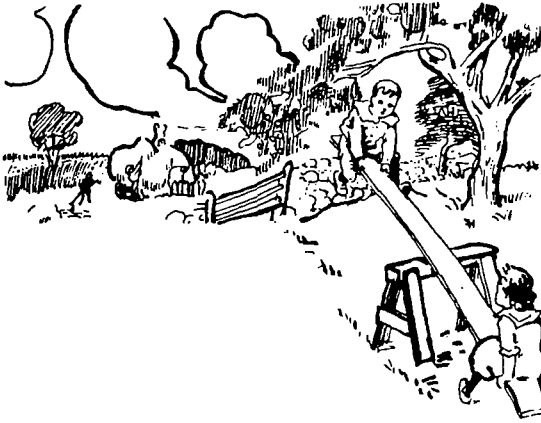
27 *p p pere por P P P*

X

xanî xem xew xewnî xîret Wirxal û Rovi
 Wirxal teyrekî mezin e. Xaniyê me bilind e. Xwarina me
 îro goşt û birinc e. min xwar. Ez dixwim. Xewa min tê. Ezê
 herim mala xalê xwe. Axayê êla ciwan e. Brayê miu xort
 û xurt e. Rovi û wirxal li hember hev in. Çavê wirxal li
 firaxê ye, rovi jî lê dinêre. Rovi jî guri re dibêje: Mamol!

28 *x x axa xeyret Rê X*

Zin û Mem

Zin û Mem bi babûta-
niyê dileyizin. Her-
wekî çax havin e û
ba germ e, kêfa wan
ji vê leyistinê re tê.
Li pişt wan xelk kaya
xwe dadigirin û bar
dikin.

Di Gund De

Rojhelat e. Ezman hêdi - hêdi bi rengên sor û heşin dikene. Şivan bi pez û seyê xwe ve ji gund derdikevin. Gavan ji dewêr dide hev û ber bi çolê ve diçe. Deriyên xaniyan vedibin û gundi diçin zeviyên xwe û zarok; ji ber ko dibistan girti ye, ji xwe re digerin, derdikevin çolê, ha diguhêrin.

Jin û keçên gund dest bi karê mala xwe dikin. Hin ji kaniyê avê tinin, hin nanê xwe lêdixin û hinek ji beravê dikin. Hinek ji wan ji teşiyê dirêsin, tevî û mehfûran çêdikin. Di gund de her kes bi dilxweşi dixebite. Gundi hemî hej ji hev dikin û weke mirovên kêmhiş berberiya hev û du nakin. Zaroyên min! Bes qayiş û berberiya hev bikin.

Pînga Mirîşkan

Di rojhelatê de dik bang dide. Mirîşk hêdi - hêdi ji pînga xwe derdikevin. Deh mirîşk û dikekî me hene. Rengê di-kê me heşin e. Dengê wî bilind û spehî ye. Her roj mirîşkên me ji hindikahi ve heşt hêkan dikin. Ez hej ji xwarina hêkan dikim. Hêkrûn xwarineke gelek xwese .

Mala min. Pemo. Roj

Zizê û Rindê

Zizê û Rindê her du xwişkên hev in. Zizê ji Rindê bi deh salan mezintir e. Zizê ji xweha xwe a kiçik pir hez dike. Zizê xweha xwe li ser destên xwe daniye di hewşê de digirine. Hûn di vê

wêneyêde dibinin ko keyfa wê lê ye. Zaroyên qenc ji xweh û brayên xwe hez dikin.

Qenco

Qenco zarokeki jir e. Cilên wî her paqij in. Gava Qenco dixebite an dileyize hişê xwe dide û cilên xwe qirêj nake. Qenco dizane ko ji zaroyên nepaqij kes hez nake.

Şirê Nekelandî

Nêrgiz keçikeye biçûk e. Ew ji vexwarina şiri gelek hez dike. Her roj dêya Nêrgizê jê re, ji çêleka xwe du zerikên mezin şir didoşe. Nêrgiz dixwaze wî şiri hema vexwe lê dêya wê nahêle û jê re dibêje:

—Keça min, şir berî vexwarinê divê bê kelandin, ji vexwarina şirê xav carina mirov nesax dikeve. Nêrgiz herweki keçikeye jir e, bi ya dêya xwe dike û tucar şirê xav venaxwe. Divê em şirên pez ên xav ji tucar venexwin.

Cemo. Kurdistan. Welat.

Diyar Bekr. Lozan. D

Gozê û Şemo

Gozê û Şemo xweh û brayên bev in. Ew li ber çemeki de masivaniyê dikin. Şemo bi şewkê xwe masiyek girtiye. Xweha wî lê dinêre û herwekî hûn dibinin dikene. Her du jî kêfxweşin.

Di Heftekê De Çend Roj Hene

Di Heftekê de çend roj hene? Gurgîn herwekî jîr e, rojên hefteyê xweş wêzane û navên wan dihejmêre: **În**, **Şembi**, **Yekşemb**, **Duşemb**, **Sêşemb**, **Çarşemb**, **Pêncşemb**. Soro navên mehan jî xweş wêzane. Bala xwe bidin, hûnê bibnin çawan ew navên wan jî we re dê bibêje. **Çileyê-pêşîn**, **Sibat**, **Adar**, **Nisan**, **Gulan**, **Hizêran**, **Tirmeh**, **Tebax**, **Îlon**, **Çirîya-pêşîn**, **Çirîya-paşîn**, **Çileyê-paşîn**. Soro zarokekî jêhatî ye, di hejmartina navên mehan de xwe şaş ne kiriye.

Dinya, Bihar, Heval

Kejê û Rindê

Kejê û Rindê du keçikên heştalî ne. Her du keçik cîranên hev in. Herwekî hûn di vê resmê de dibinin; gelek caran di rê de rastê hev tîn. Bitinê kêmaniya wan heye. Li ser rê sekinine tiliyên xwe di xwarinê dadikin. Zaroyên qenc çilekiyê nakin.

Baz û Dê û Bavê Xwe

Bi şev, Baz û dê û bavê xwe, di mezela rûniştinê de rûdinin. Bavê Baz an rojnameya xwe dixwîne, an bi jin û kurê xwe mijûl dibe. Baz ji axaftina bavê xwe gelek dilxweş dibe. Ji ber ko bavê Baz Mirza Etman miroveki zanaye û Baz ji ~~gotinê~~ wi fiştên nû seh dike û hîn dibe. Dêya wi tucar bêxebat nasekine an goran çêdike, an neqşan dike. Gava xewa wi tê û divê here raze tê destên dê û bavê xwe û wan dispêre şevxweşiyê. Baz zarokeki delal e.

Hejmartin

Bêco dikare bê zehmet heya hezari bihejmêre. Bêco niho dê bihejmêre, Fermo kin hişê xwe bidinê:

Yek, Du, Sê, Çar, Pênc, Şeş, Heft, Heşt, Neh, Deh, Yazde, Duwazde, Sêzde, Çarde Pazde, Şazde, Hevde, Hejde, Nozde, Bist, Bist û Yek, Sih, Çel, Pênci, Şêst, Hefti, Heştî, Not, Sed,

Du Sed, Sê Sed, Çar Sed, Pênc Sed, Şeş Sed, Heft Sed, Heşt Sed, Neh Sed, Hezar. Bêco bê şaşî heya hezari hejmart. Mamosteyê wî jê gelek dilxweş bû û jê re diyariyek da.

Berx û Karik

Di biharê de, dora gundê me ji dengê berx û karikan dikale. Du berxên min hene, yek gewr e ê din çavreş e. Pismamê min Temo bi qasî min ji berxan hez nake, ew Pirtir ji karikan hez dike. Bavê wî duhî jê re ji gundê xalê xwe karikek anî. Min ew karik dît, birastî karikeke gelek spehî ye, dileyize, dibeze û gava apê min banê wê dike tê nik wî û bi çavên xwe ên biçûk lê dinêre. Carna ez bi karika wî û carna ew bi berxên min dileyize navbera min û pismamê min de ferq nîne. Em her du brayê hev in û hej ji hev dikin. Gava zaroyên gund tén mala me, ew jî dikarin bi berx û karika me bileyizin. Ma em kurd hemî ne brayên hev in.

DI DIBISTANÊ DE

Di saet heft û nivan de zaro di hewşa dibistanê de kom dibin. Hin ji wan dileyizin, hin ên din an fêrên xwe dixwînin, an li ser defterên xwe dinivîsin. Mamoste Mirza Baro

li nav zaroyan de digere û gava zaro jê liştek dipirsin bi ken û xweşî bersivên wan dide.

Gava şagirt ji Mirza Baro liştek dipirsin bi bêjeya fermo ke dest bi axaftinê dikin. Duhî Kekan ji mamoste M. Baro navê bajarê Kurdistanê ê mezintir dipirsi, min hişê xwe dida, Kekan digot:

— fermo ke M. Baro, tu dikari ji min re navê bajarê Kurdistanê ê mezintir bibêji?

M. Baro lê vegerand û got:

Navê bajarê Kurdistanê ê mezintir Diyar-Bekr e.

Di Dersxaneyê De

Saet heft e. Zaro hemî di fêrexaneyê de ne. Fêrexaneya me gelek mezin û fireh e. Çar diwar, du derî û şeş pencereyên wê hene. Diwarên wê spî ne. Pencereyên wê perdekirî ne. Li ser diwarên wê depres, xerite û wêneyên gul û giya û cinawiran hene. Mamostayê me Mirza Baro li ser diyarokê rûdine. Em li ser textebendan rûdinin.

Rastî û derew

Rastî şîrîn e, rastî xurtî ye. Derew tehl e, derew sistî ye. Yê ko rastiyê dibêje her dilrahet e, ji kesî natirse, yê ko derewan dike ne dilrahet e û her ditirse, ji xwe re dibêje:

— Heke seh kirir ko min derew kiriye gelo balê min dê çi bibe?

Zaronoll tucaran derewa mekin, tinê mirovên tirsonek û bêbext hej rastiyê nakin û derewa dikin.

Kulîlk

Sisin gelek hej ji kulîlkan dike. Berî çend rojan bi dêya xwe re çû bû bexçeyê apê xwe. Gava Sisinê di wê bexçeyî de gul û gulçîçekên spehî dit gelek kêfa wê hat û bi destûra apê xwe çend gulên spehî çini û anî mal û da bavê xwe. Bavê Sisinê ji dilteniki û kubariya keça xwe gelek şa bû û jê re deftereke spehî da.

